

Форма № Н - 3.04

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Педагогічний факультет
Кафедра філології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувачка кафедри

_____ проф. Інна НАГРИБЕЛЬНА

“ 27” січня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК4 МОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (ЗА ВИБОРОМ)

Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка

Спеціальність 013 Початкова освіта

Кваліфікація: вчитель початкової школи

СВО «Бакалавр»

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з курсу «Мови національних меншин (за вибором)» для студентів зі спеціальності 013 Початкова освіта (РВО «Бакалавр»).

Програма розроблена
Мельничук Юлією Юріївною, кандидатом педагогічних наук,
доцентом кафедри філології

Програму розроблено на основі авторської програми «Мови національних меншин (за вибором)»/ І.А.Нагрибельна. – Херсон, 2018. – С.115-121.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філології

Протокол від «27» січня 2020 року № 6

Завідувачка кафедри філології

_____ (проф. Інна НАГРИБЕЛЬНА)

©Мельничук Ю.Ю., 2020 рік

© Мельничук Ю.Ю., 2020 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	-
	Спеціальність 013 Початкова освіта		
Модулів – 2		Рік підготовки: 2-й	
Змістових модулів – 2		Семестр	
Загальна кількість годин - 105		2 с.	-
			-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3	Ступінь вищої освіти: Бакалавр	24 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	2 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		51 год.	97 год.
		Вид контролю: дифзалік/залік.	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 1; для заочної форми навчання – 0,08.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Мови національних меншин» є формування світоглядної, лінгвістичної, громадянської компетентностей через оволодіння здобувачем освіти початкових теоретичних відомостей про мовну політику й мови національних меншин України, керуючись якими майбутній учитель початкових класів буде в змозі раціонально планувати й забезпечувати процес навчання мов національних меншин, підвищуючи його ефективність.

Основними **теоретичними** завданнями дисципліни «Мови національних меншин» є: - вивчення понять «мовна політика», «мови національних меншин» та нормативних документів, що обумовлюють застосування цих понять;

- короткий історичний огляд розвитку мов національних меншин;
- дослідження співвіднесеності лінгвістичних особливостей близькоспоріднених мов;
- загальна характеристика мов національних меншин на сучасному етапі розвитку.

Практичні завдання дисципліни:

- ознайомлення з мовами національних меншин на початковому рівні;
- поглиблення знань щодо структурно-типологічних особливостей російської мови, особливо її правопису;
- професійно-методична підготовка здобувачів освіти до роботи в школах з мовами навчання національних меншин.

Компетентності, якими повинні оволодіти студенти:

ПК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК-2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК-3. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.

ЗК-4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК-5. Громадянська компетентність. Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних

інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

ЗК-6. Етична. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи).

ЗК-7. Соціокультурна. Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та повага до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

ЗК-8. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного розв'язання педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК-9. Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання молодших школярів, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією школи й колегами.

ЗК-10. Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підході до освітнього процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до педагогічної рефлексії.

ФК-1. Філологічна компетентність. Здатність до застосування професійно профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу початкового курсу мови навчання, мови вивчення, іноземної мови, літературного читання та їхніх окремих змістових ліній. Складниками філологічної компетентності є лінгвістична, мовленнєва, літературознавча.

Програмні результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти повинні:

ПРН 1. Знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН 14. Здійснювати комунікацію, орієнтуючись на стилі мовленнєвого спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач.

ПРН 15. Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету.

ПРН 16. Використовувати засоби вербальної та невербальної комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього вчителя.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Кириличні мови національних меншин».

Мовна політика України. Державна мова. Мови національних меншин України. Історія слов'янських мов. Взаємозв'язок білоруської, болгарської, російської і української мов. Кирилична писемність. Білоруська мова як мова національних меншин. Болгарська мова як мова національних меншин. Російська мова як мова національних меншин. Типологічні особливості російської мови. Фонетична система російської мови. Орфографія російської мови. Особливості словотвору російської мови. Морфологічна система російської мови. Порівняльна характеристика синтаксису російської мови.

Змістовий модуль 2. «Некириличні мови національних меншин».

Різноманітність некириличних мов національних меншин України. Західнослов'янські мови: польська і словацька. Особливості молдовської і румунської мов. Типологічні особливості німецької мови. Новогрецька мова як сучасна мова спілкування греків. Неіндоєвропейські мови національних меншин: угорська мова, іврит. Мови тюркського походження: гагаузька і кримськотатарська.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь го	у тому числі					усь го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Кириличні мови національних меншин												
Тема 1. Мовна політика України. Мови національних меншин.	34	2	2			30	54	2	2			50
Тема 2. Предмет і завдання фонетики. Поняття про фонетичну систему російської мови	8	4	4				4	4				
Тема 3. Історичні і фонетичні чергування звуків	6	2	4									
Тема 4. Орфографія. Правопис голосних	4	2	2									
Тема 5. Правопис приголосних	4	2	2									
Тема 6. Графіка й орфографія	4	2	2									
Тема 7. Граматика й орфографія	4	2	2									
Разом за змістовим модулем 1	64	16	18			30	58	6	2			50
Змістовий модуль 2. «Некириличні мови національних меншин».												
Тема 1. Різноманітність некириличних мов національних меншин України.	6	2	4				47					47
Тема 2. Західнослов'янські мови: польська і словацька.	4	2	2									
Тема 3. Особливості молдовської і румунської мов.	6	2	4									
Тема 4. Неіндоевропейські мови національних меншин	25	2	2			21						
Разом за змістовим модулем 2	41	8	12			21	47					47
Усього годин	105	24	30			51	105	6	2			97

Змістові модулі (денна форма)

Змістовий модуль 1. Кириличні мови національних меншин

Лекційний модуль №1

1. Мовна політика України. Мови національних меншин (2 год.)
2. Предмет і завдання фонетики. Поняття про фонетичну систему російської мови (4 год.)
3. Історичні і фонетичні чергування звуків (2 год.)
4. Орфографія. Правопис голосних (2 год.)
5. Правопис приголосних (2 год.)
6. Графіка й орфографія (2 год.)
7. Граматика й орфографія (2 год.)

Практичний модуль №1

1. Мовна політика України. Мови національних меншин (2 год.)
2. Предмет і завдання фонетики. Поняття про фонетичну систему російської мови (4 год.)
3. Історичні і фонетичні чергування звуків (4 год.)
4. Орфографія. Правопис голосних (2 год.)
5. Правопис приголосних (2 год.)
6. Графіка й орфографія (2 год.)
7. Граматика й орфографія (2 год.)

Модуль самостійної роботи №1

1. Кириличні мови національних меншин (30 год.)

Змістовий модуль 2. Морфологічні особливості мови національних меншин

Лекційний модуль №2

1. Морфеміка й словотвір (2 год.)
2. Іменник (2 год.)
3. Прикметник, числівник, займенник (2 год.)
4. Дієслово, дієприкметник і дієприслівник (2 год.)

Практичний модуль №2

1. Морфеміка й словотвір (4 год.)
2. Іменник (2 год.)
3. Прикметник, числівник, займенник (4 год.)

4. Дієслово, дієприкметник і дієприслівник (2 год.)

Модуль самостійної роботи №2

1. Некириличні мови національних меншин (21 год.)

Змістові модулі (заочна форма)

Змістовий модуль 1. Кириличні мови національних меншин

Лекційний модуль №1

1. Мовна політика України. Мови національних меншин (2 год.)
2. Предмет і завдання фонетики. Поняття про фонетичну систему російської мови (4 год.)

Практичний модуль №1

1. Мовна політика України. Мови національних меншин (2 год.)

Модуль самостійної роботи №1

1. Кириличні мови національних меншин (50 год.)

Змістовий модуль 2. Морфологічні особливості мови національних меншин

Модуль самостійної роботи №2

1. Некириличні мови національних меншин (49 год.)

ПІДСУМКОВА ТЕКА

Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад мовної особистості майбутнього фахівця з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, "Мікрофон"), евристична бесіда, застосування проблемного методу навчання, пояснювально-ілюстративного, елементів дослідницького методу.

Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи усного контролю, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності (усна відповідь, захист медіапроекту). Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається таким методам, як: самоконтроль, письмовий контроль, тестовий контроль.

Поточний контроль знань має на меті виявити якісний рівень освітнього процесу та його результатів під час аудиторних (лекцій, практичних занять) та індивідуальних занять, перевірки самостійно виконаних здобувачами освіти індивідуальних завдань, передбачених навчальною програмою дисципліни.

Робота оцінюється на практичних заняттях під час дискусій, мозкового штурму, роботи в міні-групах тощо. Велике значення має якість виконання письмових робіт у формі експрес-опитування, експрес- або тест-контролю.

Формою семестрового контролю є диференційований залік на денній формі навчання, та залік – на заочній.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Критерії оцінювання роботи студентів на практичних заняттях

За шкалою ECST	Рівень навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
А	високий	Відповідь або виконання завдання характеризується правильністю та повнотою без допомоги викладача. Студент володіє узагальненими знаннями, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності. Студент має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки. Студент здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів.
В	високий	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати інформацію. Використовує загальновідомі доводи у власній аргументації, здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу; виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача. Викладення матеріалу з теми є чітким, логічним з наведенням прикладів із власних спостережень, використанням знань із суміжних дисциплін. Відповідь або виконання завдання характеризується повнотою з незначними огріхами без надання допомоги з боку викладача.
С	достатній	Відповідь або виконання завдання характеризується недостатньою повнотою, але правильністю без надання допомоги викладача. Студент володіє обсягом знань та умінь, які є необхідними для розкриття теми, користується термінологією, однак, під час розкриття теоретичних основ історії педагогіки, студент може припускатися окремих неточностей, які виправляє після надання консультативної допомоги викладача. Під час висвітлення питань щодо сучасних досягнень педагогічної науки та практики з деякими огріхами може обґрунтувати відповідь, здатен до практичного застосування знань з використанням консультативної допомоги викладача.
D	середній	Відповідь або виконання завдання характеризується неповнотою і проводяться за допомогою консультації викладача. Значну

		частину матеріалу студент наводить на репродуктивному рівні, зазнає труднощів під час надання визначень ключовим поняттям теми, недосконало володіє сучасними досягненнями педагогічної науки. Під час відповіді спостерігається порушення логічності та точності. Для розкриття теоретичних питань, виконання завдань та демонстрації практичних умінь необхідна консультативна допомога з боку викладача.
Е	початковий	Відповідь або виконання завдання характеризується фрагментарністю і є можливими тільки за умови надання допомоги викладача. Студент частково володіє матеріалом з теми, не користується ключовими термінами. Викладення матеріалу відбувається на репродуктивному рівні зі значною кількістю огріхів та неточностей. Студент здатен досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів, тільки під керівництвом викладача.
Х	низький	Відповідь або виконання завдання характеризується неправильністю та фрагментарністю, відбуваються під керівництвом викладача. Теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою курсу, засвоєно частково, необхідні практичні уміння не сформовано.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

За шкалою ECST	Рівень навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
А	високий	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент системно володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією, у тому числі і за допомогою НІТ, має власну думку щодо викладеного матеріалу, здатен її аргументувати, робить висновки до виконання завдання підходить творчо.
В	високий	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент володіє матеріалом і може презентувати його перед аудиторією.
С	достатній	Завдання виконано вчасно, його зміст у повному обсязі розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент може доповісти основні положення проведеної роботи без

		глибинного аналізу, узагальнення матеріалу та підведення підсумків.
D	середній	Завдання виконано вчасно, його зміст поверхнево або фрагментарно розкриває тему дослідження, оформлення відповідає всім вимогам до даного виду студентської роботи. Студент не проводить аналізу джерел, з яких було отримано інформацію, не здатен узагальнити та систематизувати матеріал, зазнає труднощів під час презентації проведеного дослідження перед аудиторією.
E	початковий	Завдання виконано вчасно, його зміст є дублюванням відомих джерел інформації. Відсутня будь-яка аналітична обробка представленої інформації. Студент на репродуктивному рівні з помилками відтворює матеріал, не може презентувати його перед аудиторією.
X	низький	Завдання виконано невчасно і є дублюванням відомих джерел інформації. Оформлення не відповідає вимогам, що висуваються до даного виду робіт. Студент не орієнтується у змісті представленого матеріалу.
F	незадовільний	Завдання відзначається фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. Необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.

Критерії оцінювання знань студентів на заліку

За шкалою ECST	За державною (національною) шкалою	Характеристики критеріїв оцінювання знань
	Зараховано	Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Навчальна діяльність позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.

FX	Незараховано з можливістю повторного складання заліку	Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.
F	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни	Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Антошкіна Л. Соціолінгвістика: навч. посібник / Л. Антошкіна, Г. Красовська, П. Сигеда, О. Сухомлинов. – Донецьк : ТОВ «Юго-ВостокЛтд», 2007. – 360 с.
2. Бакуліна Н.В. Мова Іврит. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою / Н.В.Бакуліна - Вид-во: "Букрек", 2014. - 144 с.
3. Белл Р.Т.Социолінгвістика: цели, методы и проблемы/ Под ред. д.филол. н., проф. А. Д. Швейцера. – М.: Междунар. отношения,1980.– 320 с.
4. Дотримання прав національних меншин в Україні [Текст] / ред.Л.Кузіна. – К.: Молодіжна Альтернатива, 2011. -156 с.
5. Історія грецької мови : підруч./ Л. Л. Звонська. - К. : Вид.-полігр. центр "Київський ун-т", 2011. – 384 с.
6. Комиссаров В.Н. Лингвістика перевода. - М.: Междунар.отношения, 1980. – 224 с.
7. Кононенко І.В. Прикметник у слов'янських мовах /І.В.Кононенко – К.: ВПЦ «Київський університет». – 2009. – 495 с.
8. Кулаксіз О. С. Гагаузька мова. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською (російською) мовою/ Кулаксіз О. С., Арнаут Ф. І. та ін./ - Вид-во: "Букрек", 2014. - 136 с.
9. Лазебна О.А. Прислівники оцінки у сучасній німецькій мові Німеччини та Австрії: соціолінгвістичний та лінгвостилістичний аспекти: монографія / О. А. Лазебна. – Київ: НТУУ «КПІ» Вид-во «Політехніка», 2016. – 227 с.
10. Польська мова для початківців :Навч. посіб. / О. Г. Лозинська; Укроопспілка. - Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2004. - 176 с.
11. Семчинський С.В. Румунська мова: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ С.В.Семчинський. - Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2007. - 248 с.
12. Терзі В.С. Болгарська мова. Буквар. 2 клас: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською (російською) мовою/ Терзі В.С. - Вид-во: "Букрек", 2014. - 136 с.
13. Українсько-кримськотатарський розмовник / Упоряд.: Т. Ю. Кандимов, С. Х. Кандимова. – К. Школа, 2006. – 128 с.
14. Швейцер А.Д. Современная социолінгвістика: Теория, проблемы, методы./ А. Д. Швейцер. - М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 176 с.

Додаткова література

1. Гришкова Р. О. Формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей /Р.О.Гришкова. - Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2007. — 421 с.
2. Масенко Л. Т. Українська соціолінгвістика: вивчення проблем мовної політики/ Л.Т.Масенко // Українська мова. - 2008. - № 1. - С. 13 - 23.
3. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики / Л. Масенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2010. – 243 с.

4. Масенко Л. Сміхова культура як стратегія пониження мови в ситуації субординативного білінгвізму / Л. Масенко // Мова і суспільство / [гол. ред. Галина Мацюк]. – Львів : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2011. – Вип. 2. – С. 93–100.
5. Масенко Л. Суржик : між мовою і «язиком» / Л. Масенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2011. – 135 с.
6. Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики: Соціолінгвістичний напрям у мовознавстві / Г. Мацюк. – Львів, 2008. – 432 с.
7. Мацюк Г. Етапи розвитку української соціолінгвістичної традиції / Г. Мацюк // Соціолінгвістичні студії / [за заг. ред. Л. О. Ставицької]. – К. : Вид. дім Д. Бураго, 2010. – С. 17–22.
8. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики: Навчальний посібник/ Г. Мацюк. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 212 с.
9. Мова і мовознавство в духовному житті суспільства : [монографія] / О. Б. Ткаченко, Г. В. Зимовець, С. С. Єрмоленко, Т. В. Радзієвська. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2007. – 352 с.
10. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / За ред. Юліане Бестерс-Дільгер. – К. :Видавничий дім «Києв-Могилянська академія», 2008. – 363 с.
11. Словарь социолингвистических терминов / В. А. Кожемякина, Н. Г. Колесник, Т.Б.Крючкова и др. – М. : Институт языкознания РАН, 2006. – 312 с.
12. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.
13. Украинско-русское двуязычие: социолингвистический аспект / [Г. Д. Басова, И. В. Борисюк, И. А. Курдюмова и др.]. – К. : Наук. думка, 1988. – 176 с.
14. Baker C. Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education / Colin Baker, Sylvia Prys Jones. – London; Toronto : Multilingual Matters, 1998. – 758 p.
15. Boxer D. Applying Sociolinguistics. Domains and Face-to-Face Interaction / Diana Boxer. – Philadelphia: John Benjamins, 2002. – 244 p.
16. Linguistic Landscapes in the City / ed. by Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael and Monica Barni. – Bristol ; Buffalo ; Toronto : Multilingual Matters, 2010. – 354 p.
17. Coupland N. Introduction / Nikolas Coupland, Adam Jaworski // Sociolinguistics. A Reader and Coursebook / ed. by Nikolas Coupland and Adam Jaworski. – New York : St. Martin's Pub., 1997. – P. 1–3.
18. Fishman J. The Sociology of Language / Joshua Fishman // Sociolinguistics. A Reader and Coursebook / ed. by Nikolas Coupland and Adam Jaworski. – New York : Newbury House Pub., 1997. – P. 25–30.

Інформаційні ресурси

1. Довідково-інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.gramota.ru>
2. Електронний лінгвістичний ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://superlinguist.ru/>
3. Курс польської мови для початківців [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=eOpnW0A9DJU&list=PLPGTN92U7VPjVIEqx7Bbr6T1oSzRpInSK>
4. Офіційний сайт Міністерства науки і освіти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://mon.gov.ua>